

Робота з батьками

Учитель: Надточій Ірина Леонідівна

Вчить дитину вчитися (збори-лекція для батьків)

Пролунав перший дзвінок. Радість, тривога, задоволення, гордість охоплюють кожного, хто переступив шкільний поріг вперше. Це не тільки першокласники, а й їхні батьки, родичі, друзі.

Чого чекають від школи діти, батьки? Мабуть, міцних знань. Але чи може навчання йти в розріз з вихованням? Ні! Виховуючи дитину, ми вчимо її вчитися. Цих умінь дитина почала набиратися з першого дня своєї появи на світ. Найрідніші люди, родинне коло, близьке оточення поклали початок у вихованні й навчанні нової людини.

А сьогодні ця людина, зі своїми звичками, переконаннями, індивідуальними потребами прийшла до школи. І вчитель продовжує вести її по стежині життя. Шановні батьки, без вашої допомоги, без вашого власного прикладу, вчитель не в змозі буде дати все те, на що ви і ваша дитина сподіваєтеся. Давайте будемо взаємно ввічливі, толерантні, стримані, терплячі стосовно до себе, до дітей, один до одного. Щоб досягти великих успіхів у навчанні, потрібно створити такі умови, щоб дитина відчувала свою перемогу над подоланням труднощів, відчувала власний успіх, відчувала потребу бути корисною для себе й оточуючих людей, виконуючи навчальне завдання, неочікувано для себе доходила висновку, що розкриває всю красу процесу пізнання. Необхідно активізувати учнів нехай на маленьке, але власне відкриття відомих уже науці фактів.

Василь Сухомлинський зазначав, що головне завдання вчителя початкових класів полягає в тому, щоб навчити дитину вчитися, сформувати інструмент, без якого вона стає невстигаючою, нездібною. Цим інструментом, на думку відомого вченого, є п'ять умінь:

- вміння спостерігати;
- вміння думати;
- висловлювати думку про те, що бачу, роблю, думаю, спостерігаю;
- читати;
- писати.

«Хіба школяр не вміє вчитися? – дивуються деякі батьки. – Адже дитина ходить у школу, виконує уроки. Невже цього недостатньо?». Виявляється, що так. Невміння вчитися найчастіше є причиною того, що діти вчаться нижче своїх можливостей або досягають певних результатів ціною надмірних зусиль.

Щоб сформувати в учнів вміння вчитися, раціонально оволодівати знаннями, важливо виробити в них цілий комплекс різноманітних організаційних та інтелектуальних умінь, які забезпечуються самостійністю в навчанні. Яка участь батьків у даному процесі? На думку О. Савченко, сім'я може зробити дуже багато, зокрема:

- привчати дітей до режиму дня;
- виховувати організованість;
- озброювати раціональними способами запам'ятовування;
- розвивати мислення, спостережливість та обов'язково – прагнення до самостійної праці.

Успішне навчання молодших школярів тісно пов'язано з організацією їхнього робочого місця. Дитина повинна вміти відібрати все необхідне для заняття, правильно розташувати навчальне приладдя на столі, підтримувати порядок на робочому місці протягом виконання домашнього завдання. Це допомагає уникнути побічних подразників, зосередитися, мобілізувати всі сили на роботу.

Щоб навчити дитину вчитися, важливо сформувати в неї вміння формувати майбутню діяльність, тобто визначати мету роботи, відбирати необхідні прийоми її виконання, встановлювати їх послідовність, здійснювати контроль за ходом роботи згідно з

накресленим планом. Варто виробити в учнів узагальнений підхід до виконання будь-якого завдання: спочатку треба думати, а потім виконувати. Привчайте дитину міркувати так: з чого почнеш роботу, з чого робиш поділ, чим закінчиш, як перевіриш. Не скупіться на похвалу, заохочуйте найменші прояви самостійності: «Ти чітко спланувала свою роботу, працювала за планом, нічого не пропустила, тому й виконала завдання правильно. Я рада за тебе».

Якщо дитині важко передбачити послідовність виконання роботи, батьки з успіхом можуть використовувати прийом «роби, як я» («Якби я це робила, - каже мама, - я б спочатку...»).

Щоб скласти план твору, учень повинен: уважно прочитати текст, поділити його на логічно завершені частини, до кожної частини підібрати заголовок, чітко та стисло його сформулювати і записати. Варто пам'ятати, що цим складним умінням діти оволодівають поступово. Спочатку вони вчаться відповідати на запитання щодо прочитаного, ділити текст на частини, визначати (з допомогою вчителя) головну думку. І лише в 4 класі молодші школярі оволодівають умінням членувати "•текст на логічно закінчені уривки, складати план, здійснювати спостереження за змістом і логікою абзаців. Центральна ланка у складанні плану - вміти визначити головну думку твору.

Відтак виявлено наступне вміння, яке необхідне для того, щоб навчити дитину вчитися, – вміння визначити головні й другорядні ознаки. У процесі навчання школярі дізнаються, що всі ознаки, які притаманні даному предмету, поділяються на головні й другорядні. Головні – це ті, які завжди належать предмету, без яких він не може існувати. Другорядні ознаки в одному випадку можуть належати даному об'єкту, а в іншому - ні. Так, наприклад, головна ознака м'яча - кругла форма. Оскільки він може бути великим і маленьким, червоного або синього кольору, то розмір і колір м'яча - ознаки другорядні. Пограйте з дитиною у гру «Хто більше?». Виберіть якийсь предмет (наприклад, сніг) і постарайтеся виділити якнайбільше властивостей (холодний, блискучий, білий, м'який, іскристий, ранній, глибокий, дрібний). Які серед цих ознак головні? Чому? Поміркуйте разом.

З початкових класів дитину варто привчати точно виконувати вказівки дорослого. Адже здебільшого в процесі виконання домашніх завдань часто виникають такі питання: «Переписувати в зошит вправу чи виписувати лише окремі слова?», «Задачу розв'язувати окремими діями чи виразом?» тощо. Щоб цього уникнути, важливо насамперед навчити дитину уважно слухати вчителя, найважливіше записувати в щоденник.

Формуванню вміння точно виконувати вказівки дорослого сприяють «графічні диктанти». Суть вправи поясніть дитині так: «Зараз ми будемо малювати узор. Робити це потрібно так: я буду говорити, в який бік і на скільки клітинок проводити лінію, а ти виконуй. Кожну наступну лінію починай там, де закінчилася попередня, не відриваючи олівця».

Уміння вчитися включає в себе і навички умілого користування підручником. Дитина повинна вміти швидко знаходити ті сторінки, на яких буде працювати. Ефективним у даному випадку є закладки. Поряд з цим важливо вчити дітей знаходити за вказаним номером сторінку в підручнику, номер вправи чи задачі.

Основні вимоги до роботи з навчальною книгою у початкових класах такі:

- вміти користуватися змістом, тобто знати, що назви всіх оповідань, віршів, байок є в змісті;
- користуватися тлумачним словником, у якому пояснюються невідомі або маловживані слова;
- знаходити червоний рядок (початок абзацу), абзац. Учні повинні знати, що виділені жирним шрифтом слова, визначення обов'язково треба прочитати кілька разів, щоб запам'ятати.

При вивченні віршів рекомендуємо молодшим школярам таку послідовність дій:

1. Уважно прочитай вірш, вдумайся в його зміст.
2. Вивчи перший стовпчик, потім другий.
3. Повтори перший з другим.
4. Вивчи третій стовпчик.
5. Повтори всі стовпчики.
6. Повтори вірш увечері й зранку, дотримуючись відповідної інтонації.

Обов'язковою умовою повноцінного успішного навчання є формування у молодших школярів уміння контролювати виконану роботу. Важливо практично ознайомити дитину з тим, як переконатися, чому відповідь правильна або в чому її помилковість.

Молодші школярі порівняно легко оволодівають способом перевірки завдань шляхом співставлення за зразком. Батькам не варто поспішати виправляти помилку. Важливо ще раз звернути увагу дитини на зразок. Щоб зосередити увагу учнів на складних у написанні словах, варто попередньо підкреслити їх олівцем у тексті, а потім порадити побуквено звірити ці слова.

Пізніше діти оволодівають складними способами перевірки: співставляють написане з вивченими правилами; перевіряють, чи виконано все, що вимагає завдання; записують під диктовку з поясненням; відповідають на контрольні запитання, які є в кінці теми.

Характерною особливістю математичних завдань є те, що правильність їх розв'язання не можна проконтролювати, співставляючи результат діяльності зі зразком. Існують спеціальні способи перевірки математичних завдань: повторне розв'язання того самого прикладу, виконання оберненої дії, застосування переставної властивості додавання, розв'язування «кругових» прикладів.

Можна застосовувати й такі способи перевірки прикладів: «Перевір правильність виконання, якщо відомо, що сума відповідей п'яти прикладів дорівнює 100», «Випиши всі приклади з відповіддю 50» (з двоцифровими результатами, з однаковими відповідями), «Перевір себе: кожна наступна відповідь повинна бути більшою, ніж попередня».

З метою перевірки правильності розв'язання задачі доречно запитати у малюка, про що в ній йдеться;

що відомо, а що потрібно знайти; як саме знайшов невідоме; чи впевнений у правильності результату; як можна перевірити. Такий підхід привчає дитину осмислювати виконану роботу, засвоювати спосіб міркування.

Навчаючи школярів перевіряти розв'язання задач, можна користуватися такими способами: встановлення меж шуканого числа розв'язування задач іншим способом, складання і розв'язування оберненої задачі, встановлення відповідності між результатом та умовою задачі. Відтак розглянуто найважливіші уміння, що складають основу вміння вчитись. Формуються вони не лише прямим шляхом, а й опосередкованим.

Опосередковані засоби впливу - це передусім особистісно-орієнтоване спілкування, атмосфера доброзичливості, радості спільної праці. Якщо в сім'ї склалися такі стосунки, учень не боїться висловлювати власну думку, запитувати, міркувати.

У народній мудрості йдеться: «Хто думає, той і розум має». Тому частіше ставте перед своїми дітьми запитання: «Чому ти так думаєш?», «Як це можна довести?», «Ти впевнений?», «Чому ти вважаєш цей шлях правильним?» та ін. Не скупіться на похвалу, помічайте найменші успіхи у навчанні: «Минулого разу ти допустив шість помилок у завданні, а цього разу лише три», «Молодець, ти вже навчився розв'язувати задачі на дві дії». Дитині так потрібна ваша підтримка!

Всі ці чинники в кінцевому результаті спрацьовують на відчуття кожною дитиною її значущості в сім'ї, колективі, в суспільстві. Цей успіх пробудить в дитині бажання вчитися, творчо розвиватися, духовно збагачуватися.

Поради для батьків

1. Вранці підіймайте дитину спокійно, з усмішкою та лагідним словом. Не згадуйте вчорашні прикросі, не вживайте образливих слів.

2. Не підганяйте її, розрахувати час – це ваш обов'язок, якщо ви з цим не справляєтесь – провини дитини в цьому немає.

3. Не посилайте дитину до школи без сніданку: в школі вона багато працює, витрачає багато сили.

4. Відправляючи дитину до школи, побажайте їй успіхів, скажіть кілька лагідних слів, застережень: «Дивися, поведься добре!», «Щоб не було поганих балів» тощо. У дитини попереду важка праця.

5. Забудьте фразу: «Що ти сьогодні отримав?». Зустрічайте дитину спокійно, не сипте на неї тисячу запитань, дайте їй розслабитися (*згадайте, як важко після виснажливого робочого дня*). Коли дитина збуджена і хоче з вами чимось поділитися, не відмовляйте їй у цьому, вислухайте, на це ви не витратите багато часу.

6. Якщо дитина замкнулася, щось її турбує, не наполягайте на поясненні її стану, нехай заспокоїться, а згодом сама вам все розкаже.

7. Зауваження вчителів вислуховуйте без присутності дитини. Вислухавши, не поспішайте сваритися. Говоріть з дитиною спокійно.

8. Після школи дитина не повинна сідати відразу за виконання завдань, необхідно 2-3 години відпочити.

9. Не можна виконувати завдання без перерви. Через кожні 15-20 хвилин необхідно відпочивати 10-15 хвилин.

10. Під час виконання завдань не стійте над дитиною, дайте їй можливість самостійно працювати. А коли вже потрібна допомога, то без крику, спокійно з похвалою та підтримкою, вживаючи слова «Не хвилюйся», «Ти це вмієш», «Давай поміркуємо разом», «Згадай, як пояснював учитель» тощо.

11. Під час спілкування з дитиною не вживайте фразу: «Якщо ти будеш добре вчитися, то...».

12. Упродовж дня знайдіть півгодини для спілкування з дитиною. У цей час найважливішими повинні бути справи дитини.

3. У сім'ї має бути єдина тактика спілкування всіх дорослих із дитиною. Усі суперечки щодо

дитини з'ясовуйте самі, без неї. Коли щось не виходить, порадьтеся з учителем, психологом. Не зайвим буде почитати літературу для батьків, там ви знайдете багато корисного.

14. Завжди будьте уважними до стану здоров'я дитини, коли щось турбує її: головний біль, поганий стан.

15. Залучайте дітей до хатньої і суспільної праці, точно визначте коло їхніх обов'язків.

16. Учіть дитину:

- цінувати дружбу, поважати суспільну думку;
- правильно оцінювати свою поведінку й поведінку інших;
- порівнювати свої дії з діями інших, робити відповідні висновки.

17. Виховуйте:

- витримку, наполегливість; готовність переборювати труднощі;
- чесність, правильність, вміння відстояти честь свою, родини, колективу.

18. Виробляйте звичку сумлінно виконувати завдання, доручення вчителів, батьків, учнівського колективу.

19. Ні за яких обставин не заглядайте в портфель і кишені дитини. Навіть якщо вам здається, що ви все повинні знати про своїх дітей.

20. Коли ваша дитина прокидається, скажіть їй: «Доброго ранку!» – і не чекайте відповіді. Почніть день бадьоро, а не із зауважень і сварок.

21. Коли дитина повертається зі школи, запитайте: «Що сьогодні було цікавого?».

22. Намагайтеся, щоб дитина була прив'язана до помешкання. Коли повертається додому, не забувайте сказати: «А все-таки, як добре вдома!».

23. Ваша дитина принесла бали за семестр. Знайдіть, за що її похвалити.

24. Постійно говоріть дитині: «Ти гарний, але не кращий за інших».

25. Скажіть дитині: «Не будь чепуруном – у класі не люблять чепурунів, не будь і замазурою – у класі таких не люблять. Будь просто акуратним».

26. Коли ви роздратовані, почніть говорити з дитиною тихо, ледь чути, тоді роздратування відразу проходить.

27. Коли дитина виходить із дому, обов'язково проведіть її до дверей і скажіть: «Не квапся, будь обережний».

28. Коли син чи дочка повертаються зі школи, зустрічайте його (її) біля дверей. Дитина повинна знати, що ви раді її поверненню, навіть якщо вона провинилася.

До уваги батьків

1. Виховує все: люди, речі, явища, але на першому місці батьки й педагоги.

Учити жити – це значить передавати із серця в серце моральні багатства. І передає ці багатства той, хто з колиски пестить дитину, хто дбайливою рукою підтримує її перший крок, хто веде її за руку першою стежинкою життя. Це – мати, батько, вчитель.

2. Виховання починається з дня народження.

Перше, із чого дитина починає пізнавати світ, – це ласкава материнська усмішка, тиха колискова пісня, добрі очі, лагідні обійми. З усього цього складається перше уявлення про добро і зло.

3. У сімейному вихованні вирішальну роль відіграє морально-політичне обличчя батьків.

Могутньою виховною та облагороджуючою силою для дітей сім'я стає тільки тоді, коли батько і мати бачать високу мету свого життя, живуть в ім'я високих цілей, що збільшують їх в очах дитини.

4. Турбота батька і матері про здорову сім'ю.

Справжня мудрість вихователя – батька, матері – в умінні дати дитині щастя дитинства, це – спокійне домашнє вогнище.

5. Сім'я – це первинний колектив українського суспільства.

Чи почуває дитина, що блага її життя - наслідок великої праці батьків, турботи люблячих її людей? Адже без них, без їхньої праці і турботи вона просто не могла б існувати. Тут криється велика небезпека – виростити людину егоїстичну, яка вважає, що головне – її особисті потреби, а все інше – другорядне. Я бачу лише один шлях: учити дитину робити добро для нас, батьків, вихователів; учити дітей розуміти й переживати всім серцем, що вона живе серед людей і що найглибша людська радість – жити заради когось.

6. Готових рецептів сімейного виховання немає.

Є люди, здатні тільки народити, але не здатні по-справжньому народжувати.

Повнокровна й гармонійна особистість народжується материнською та батьківською мудрістю. Народження людини – велике та важке діяння, щаслива й складна праця, яка називається вихованням.

Щоб виховати дитину, слід дотримуватися правил у реалізації своїх сімейно-побутових педагогічних функцій. Основні з них такі:

1. Встановлювати та дотримуватися загальноприйнятих норм поведінки, чіткого режиму життя (праці, навчання, дозвілля, відпочинку), практикувати визначення кожному членові сім'ї його обов'язків, контролювати їхнє виконання, спільно з дітьми аналізувати стан життя родини, її перспективи, внутрішньо сімейні плани тощо.
2. Постійно тримати в полі зору шкільне життя дитини, цікавитися її успіхами, проблемами, труднощами, інтересами, запитам, прагненнями і способами їхнього задоволення.
3. Знати товаришів своєї дитини, зони її неформального спілкування, сповідуванні нею ідеали, пріоритетні життєві орієнтири.
4. Виховувати у дітей відповідальне, ціннісне ставлення до свого здоров'я, розуміння обов'язку допомагати в майбутньому своїм пристарілим батькам, родичам, дітям, усім нужденним людям, утримувати свою сім'ю.
5. компетентно й педагогічно грамотно обговорювати з дітьми проблеми асоціального змісту життя окремих людей (наркомани, алкоголіки), перша інформація повинна надійти від батьків, а не від компанії.
6. Обмежувати доступ дітей до інформації, що популяризує проституцію, наркоманію.
7. Розвивати та заохочувати самостійність у дітей, уміння відстоювати свою позицію.
8. Підтримувати постійний зв'язок зі школою.
9. Знати та вміти пояснити основні прикмети чи зовнішні ознаки вживання дітьми наркотиків, токсичних речовин.
10. Бути готовими до прийняття певних «дисциплінарних» рішень щодо обмеження «непродуктивного» часу життя дитини і контактування її з «підозрілими» товаришами.